

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPA 9
TRIESTE 312

22. oktobra se začne vpisovanje v KPI in obnavljanje članskih izkaznic za leto 1965. Vse tovarišice in tovariše vabimo, naj izpolnijo svojo dolžnost. S tem, da bodo čimprej obnovili članske izkaznice, bodo omogočili partiji, da zastavi vse svoje energije za razširjenje svojih vrst in pridobivanje novih glasov. Tako poudarja generalni sekretar partije tovariš Luigi Longo v posebnem pismu, ki ga je pred kratkim naslovil vsem članom partije.

Zato, tovarišice in tovariši, sprejmite čimprej izkaznico KPI za leto 1965!

Na sliki:
Nova članska izkaznica.

Proti vsem poskusom rušenja enotnosti demokratičnih sil in raznarodovanja Slovencev

Volite za gospodarski in socialni razvoj za učvrstitev avtonomije in demokracije v deželi

Iz osnutka programa KPI za pokrajinske in občinske volitve, ki bodo 22. in 23. novembra

22. in 23. novembra bodo državljani v tržaški in videmski pokrajini zopet poklicani na volišča. Čeprav bodo na teh volitvah volili občinske in pokrajinske svetovalce, čeprav gre za upravne volitve bodo imele tudi velik politični pomen.

Po deželnih volitvah, ki so bile preteklo spomlad, in zlasti v zadnjih mesecih se je gospodarsko-socialni položaj tudi v naši deželi močno poslabšal. Število zaposlenih delavcev se je zmanjšalo, zmanjšal se je tudi delovni čas, zmanjšali tudi prejemki. Posledice vsega tega ne čutijo samo delavci, temveč tudi trgovci, predvsem mali trgovci, obrtniki in gostinci. Istovrstno se je draginja še bolj povečala, kar spravlja v zelo resen položaj tudi upokojeince. Tako imenovani protikonjunktorni ukrepi vlade levega centra zvrčajo težo ekonomskih težav predvsem na delavce in ljudske množice. Politika zmanjševanja javnih izdatkov, ki jo izvaja sedanja vlada, zmanjševanja državnih investicij, državnih soudeležb, kakor tudi dodeljevanja sredstev krajevnim ustanovam neprestano slabša položaj v deželi. Po drugi strani pa se vedno bolj širi penetracija monopolov, kar spravlja v velike težave mala in srednja industrijska podjetja.

Prav zato je potrebno, da se tudi v volilni bitki, ki je tik pred nami, postavi odločna zahteva po temeljiti spremembi sedanje vladne politike tudi na področju državnih podjetij. Obstojećih težav ni mogoče premestiti z zmanjševanjem, marveč s povečanjem investicij in torej z gospodarskim programiranjem, kajti le tako bodo državna podjetja postala bistvena komponenta za gospodarski in industrijski razvoj.

V tem položaju je danes bolj kot kdaj koli poprej nujen poseg deželne uprave. Toda namesto, da bi deželna uprava igrala zelo važno vlogo v gospodarsko-socialnem življenju, ni začela niti delovati in nima niti sredstev, ki so potrebna za to, da postane bistveni instrument za gospodarski in socialni razvoj Furlanije-Juljske krajine. Dežela je bila ustanovljena po dolgi enotni borbi našega prebivalstva proti odporu prejšnjih vlad, sedanja vlada pa zavlačuje z ukrepi, ki so potrebni za njeno delovanje in ne daje, kot že rečeno, sredstev, ki so za upravo potrebna. Tudi sedanja vlada levega centra ne kaže volje in ne razumevanja za to, da se v celoti spoštuje republiške ustava. In za to nosijo poglavitno odgovornost demokristjani in socialdemokrati.

Spričo obstoječe stvarnosti so še vedno veljavni predlogi, ki so jih

komunisti postavili, ko so povabili volivce, naj jim dajo svoj glas na volitvah 10. maja. Se vedno je veljavni apel, s katerim so povabili volivce, naj odrečejo podporo krščanski demokraciji, ki je skupno s socialdemokracijo odgovorna za težak položaj v naši deželi. Komunisti so bili pred deželnimi volitvami in so tudi danes edina politična sila, ki postavlja konkretne predloge. Med drugim so tudi v parlamentu postavili predlog, naj država financira načrt za gospodarski in socialni razvoj dežele; naj se konstituirajo ustanova za tržaško pristanišče, ki bi bila bistvenega pomena za razvoj vse dežele

in ne le Trsta; naj se spremenijo vojaške služnosti, kar je bistvenega pomena in predpogoj za uresničitev slehernega razvoja v deželi.

Za konkretno uveljavitev krajevnih ustanov pri elaboraciji in uresničenju načrta za gospodarski in socialni razvoj je KPI izdelala predlog zakona, ki naj določi načela in meje pristojnosti deželne uprave na področju gospodarskega načrtovanja in ki naj prizna točno določeno vlogo občinam in pokrajinam. Pri demokratičnem programiranju, morajo sodelovati najširše ljudske množice. To programiranje mora imeti za cilj zaščito splošnih interesov prebivalstva. Prav zato, tako poudarjajo komunisti, ne smejo pri njem imeti besede samo skupine industrijcev in špekulantov, kar se sedaj dogaja.

Potrebna je nova politika na področju kmetijstva, konstituiranje deželne ustanove za razvoj kmetijstva, ukinitve spolovinarstva, ki je zlasti v Furlaniji močno razširjeno, pospeševanje kmetijskih pobud, katere morajo podpirati država, dežela in krajevne ustanove. Nova politika mora nujno poseči na področje tržišča in krajevne ustanove so tiste, ki morajo pospeševati zadružništvo. Le tako bodo tudi druge lahko dale svoj pozitivni doprinos v borbi proti draginji.

Problemi stanovanjskih hiš in ureditev urbanistike zahtevajo odločen poseg krajevnih ustanov. Potrebna je reforma urbanistike, prav tako so potrebni tudi odločni ukrepi za preprečitev ukinitve blokiranja stanovanjskih najemnin.

Kaos, ki obstaja na področju javnih prevozov v mestih in na podeželju, pomanjkljivosti prevoznih služb in višanje tarif nujno zahtevajo okrepitev municipalizacije tudi na tem področju.

Za gospodarski in socialni razvoj je bistvenega pomena okrepitev javnega šolstva v okviru organske in demokratične reforme. Občine in pokrajine so tiste, ki naj sodelujejo pri izdelovanju načrtov, ki se tičejo šolstva in skrbstva v raznih oblikah, n. pr. prevozov učencev, brezplačnih šolskih knjig, štipendij itd., kakor tudi urejanje dopolnilnega pouka, otroških vrtcev itd.

Prav tako stoje pred občinskimi in pokrajinskimi upravami velike naloge na področju socialnega skrbstva. Komunisti zahtevajo dostojno zdravstveno skrbstvo, ki mora biti v interesu vseh državljanov, in dostojne starostne pokojnine.

Predpogoj za gospodarski in socialni razvoj dežele, pokrajin in občin pa je politika miru. In dežela Furlanija - Juljska krajina se nahaja na taki zemljepisni točki, kjer

je politika miru še posebno važna. Vsestransko sodelovanje z mejnimi deželami in torej s sosednjimi državama, se more uspešno razvijati samo v ozračju zares dobrih, prijateljskih odnosov med temi državami. In prav zato se komunisti s tako vnetostjo zavzemajo za spremembo zunanje politike italijanske vlade ter zahtevajo politiko miroljubnega sožitja in sodelovanja tako z Avstrijo, z Jugoslavijo in drugimi socialističnimi državami kakor s tistimi državami, ki so se otresele imperialističnega jarma.

In sedaj še beseda, ki se še posebej tiče Slovencev:

Politika prijateljstva s sosednjimi narodi in popolna uveljavitev pravic slovenske narodne manjšine v naši, s konkretnimi ukrepi deželne sveta in neposredno zainteresiranih krajevnih ustanov je bistvena za demokracijo. V tej smeri bodo komunisti tudi v bodoče nadaljevali odločno bitko, se postavljali po robu sleherni obliki odkritega ali prikrita raznarodovanja in se še dalje zavzemali za najširšo enotnost med Slovenci in Italijani.

Za doseg tega ciljev, kakor tudi za doseg boljših življenjskih po-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kandidati KPI za pokrajinski svet v Trstu

Volilna okrožja v mestu in v gornji okolici:

- I. Semilli Emilio
- II. Sorini Libera
- III. Walderstein Giuseppe
- IV. Pescatori Davide
- V. Zobec-Valentinis Armida
- VI. Brusadin Gianluigi
- VII. Bravin Sergio
- VIII. Battilana Attilio
- IX. Rossetti Giorgio
- X. Inwinkl Fabio
- XI. dr. Donini Giuditta
- XII. D'Agosto Artemio
- XIII. Colli Mario
- XIV. Žerjal Avgustin
- XV. dr. Weiss Laura
- XVI. Bortolotti Massimiliano
- XVII. Cermeli Giordano
- XVIII. Saranz Livio
- XIX. Criscenti Mario
- XX. Furlan Dušan
- XXI. Hrovatin Stanka

Volilno okrožje Devin - Nabrežina:

Gherbez Gabrijela Marija

Volilno okrožje Dolina:

Burlo Giuseppe

Volilno okrožje Milje:

Donadel Galliano

Slovenci in volitve

Cetudi bodo volitve 22. in 23. novembra upravne volitve, bodo vseeno imele pretežno politični značaj. Tako poudarja tudi splošni deželni volilni osnutek KPI, o katerem obširneje pišemo tudi v današnjem uvodniku. Za slovensko narodno manjšino, zlasti na Tržaškem, pa bodo te volitve še posebno važne. V mnogih pogledih bo bodočnost Slovencev v teh krajih odvisna tudi od izida teh volitev.

Krščanska demokracija si postavlja za cilj razbiti enotnost naprednih in slovenskih skupin, ki so že vrsto let upravljale vse okoliške občine. Demokristjanski manevri so številni in zelo različni. Med drugim demokristjani trdijo, da je treba razbiti takoimenovani »rdeči obroč«, ki obkroža Trst. To je samo eden izmed izgovorov, s katerimi demokristjani skušajo razbiti enotnost tistih sil, ki so toliko let uspešno in složno upravljale podeželske občine. Znana stvar je namreč, da so bile v teh občinskih upravah zastopane različne skupine in da uprav niso vodili samo komunisti. Toda prav za tem demokristjanskim izgovorom se skriva marsikaj drugega. Demokristjani stremijo predvsem za tem, da bi se polastili občin. Če bi se to zgodilo — in prepričani smo, da do tega ne bo prišlo — lahko že danes podčrtamo, da bi bilo konec obstoječe avtonomije in da bi to zadalo težko ozdravljiv udarec Slovincem, kajti pod demokristjansko upravo — in tudi ako bi oni samo sodelovali v podeželskih občinskih upravah — bi se raznarodovalni proces še nadalje pospešeno stopnjeval.

Prav zato tako odločno poudar-

jamo, da imajo volitve, ki so pred nami izredno velik pomen in na ta pomen opozarjamo vse demokrate, zlasti pa Slovence. Vsak poskus drobljenja sil na podeželju, vsak poskus rahljanja obstoječe enotnosti in najtesnejšega sodelovanja med komunisti, socialisti in drugimi demokratičnimi grupacijami bi koristil samo zakletim sovražnikom Slovincem. Tega se morajo vsi resnični demokrati in predvsem pripadniki slovenske narodne manjšine vselej zavedati!

Rasizem v Gorici

Pred kratkim je bil imenovan za ravnatelja italijanskega liceja v Gorici prof. Mihael Rožič. To imenovanje pa ni po volji goriškimi rasistom. Po njihovi miselnosti Slovenec, pa četudi je italijanski državljani, ne bi smel imeti mesta na italijanski šoli. Pri- staši fašistične mladinske organizacije »Giovane Italia« so zahtevali odstranitev prof. Rožiča s svojega položaja. Ker so v tej »akciji« ostali osamljeni, so te dni nastopili kot »italijanski študentje« in letaki, ki jih sedaj širijo, nosijo podpis: »Studenti italiani«. Značilno je, da demokristjani molčijo in da se tako kot socialdemokrati niso hoteli pridružiti skupnemu nastopu komunistov in socialistov proti fašizmu. Se bolj značilno pa je, da se tudi vodja goriške Slovenske demokratske zveze odvetnik Sfiligoy ni hotel zameriti fašistom in da ni doslej zavzel nobenega stališča.

(Na 2. strani objavljamo daljši sestavek, ki ga je poslal naš goriški sodelavec.)

Stoletnica I. internacionale

Ko je bilo pred 100 leti v Londonu ustanovljeno mednarodno delavsko združenje, je komaj kdo lahko verjel, da je to klica nove naprednejše mednarodne zavesti in solidarnosti. Skromno po obsegu, siromašno, izpostavljeno preganjanjem, ni bilo novo združenje v ničemer podobno bočnim zvezam sile in denarja. Pa vendar je prva delavska internacionala, mišljena kot glasnik in izraz nastopajočega socializma bolj vplivala na usodo človeštva kot sveta alianza in njene posledice, ki so dušile revolucije osemindesetih let. Internacionala je govorila v imenu tiste neposredne prihodnosti, za katero je terjala deseturni delovni dan in tiste daljine, v kateri je predvidevala osvojitve politične oblasti kot veliko možnost proletariata.

Marxova „inavguralna adresa“

Neposredno po ustanovitvi mednarodnega delavskega združenja je Karl Marx napisal svojo „inavguralno addresso“. V času, ko je bil delavski razred še daleč ob oblasti, je že oznanjal tudi temeljna načela njegove zunanje politike, zahtevajoč, naj bodo splošni zakoni morale in pravičnosti, po katerih naj se ravna po samezniki v medsebojnih, vrhovni zakoni v odnosih med narodi.

Koliko smo se v tem stoletju oddaljili od sveta, ki ga je Marx orisal v svoji „adresni“? Zelo veliko in hkrati premalo. Danes uvažajo v industrijskih državah namesto nekdanjega deseturnega delovnega dneva že na veliko petdnevni delovni teden, toda deseturni delovni dan je še marsikje komaj želja in cilj, ki ga je treba doseči. Delavci v Barkshiru ali Oxfordshiru imajo danes dovolj hrane, ne pa tudi delavci v Kalkuti ali v severovzhodni Braziliji. V Marxovi dobi so imperialisti kolonije osvajali, zdaj jih neradi zapuščajo, vendar ostaja tam revščina in negotovost. Marx je terjal vsaj malo delavske solidarnosti. Od tedaj smo videli veličastne zgledne solidarnosti na širokem področju, vendar nenehno iščemo njene nove oblike, ki naj ustrezajo novim razmeram in potrebam.

Stoletna bilanca je torej polna velikih dosežkov in zmag. Tu pa tam so tudi neizpolnjene naloge, porazi, novi problemi, naše sodobne tegobe in dileme. Se bi bilo potrebno pisati novo „inavguralno addresso“ za potrebe sodobnega socializma, potem bi morala, če naj bi bila vzpodbuda kot Marxova vsebovala vse, tako pozitivne kot negativne postavke velike bilance, skupno z nauki iz njih.

Zakoni „morale in pravičnosti“

Pred 100 leti je bil za vse ali skoraj vse težave v družbi na svetu odgovoren tedanji sistem zasebne lastnine in profitov. Zaradi še večjega profita je držal v revščini večino prebivalstva sicer sorazmerno bogatih držav, vodil osvajaalne vojne, spreminjal velikanska prostranstva v kolonije, delavski razred pa je rasel, se organiziral in boril kot zgodovinsko odrejeni kritik tega sistema. Vzroki mnogih neenakopravnosti, izkoriščanja in trpljenja na svetu so ostali nespremenjeni in splošni zakoni morale in pravičnosti zanesljivo ne bodo popolnoma prodrli v odnose med narodi vse dotlej, dokler ne bodo likvidirane vse možnosti in vsi instrumenti zatiranja in izkoriščanja. Toda v času, ko je že veliko socialističnih držav, z zelo pomembno materialno silo in političnim vplivom, ko se vedno nove in nove države odločajo za socialistična pota razvoja, ko je postal socializem, kar se pogosto in tudi z vso pravico naglašja, prevladujoč družbenopolitični proces in težnja sveta, socializem ni in ne sme biti samo kritik starih odnosov in metod, marveč tudi činitelj, ki močno, pogosto tudi odločujoče prevzema odgovornosti.

Nobene svete vojne ne bi bilo mogoče več voditi, ne da bi bile vanjo pritegnjene socialistične države. Naj bo še tako točno da taka vojna ni niti najmanj potrebna socializmu, ker bi po njej verjetno vsaka razlika v družbenih sistemih postala brezpredmetna, ne more biti politika socialistične države zgolj v tem, da osvetljuje vzroke in povzročitelje spopadov, ki bi utegnili voditi do katastrofe. Nenehno je dolžna proučevati tudi samo sebe, svoja dela in ugotavljati, ali tudi sama dela vse, kar more, za krepitev miru. Socializem ni v pravem pomenu besede odgovoren za kričeče neenakomernosti v delitvi bogastva med državami in narodi, ker jih je podeloval. Vendar pa ne more prepustiti odstranjevanja le-teh „nekomu drugemu“, ker bi v tem primeru postajale razlike med bogastvom in bedo še večje, bile bi trajen vir nestabilnosti in negotovosti ter plodna tla za avanturistične zlorabe. Socialistična država je v nekem smislu odgovorna tudi za te perspektive s svojim razvojem, z uspehi, neuspehi, z uresničevanjem novih, višjih demokratičnih in humanih vrednot ali njihovim zanemarjenjem, s svojo mednarodno politiko, s svojimi odnosi do drugih in še zlasti do socialističnih držav. Z drugimi besedami: socialistična država se mora z vsemi silami, kljub vsem težavam truditi, da bo vodila politiko, temelječo na „preprostih zakonih morale in pravičnosti“, ker je to sestavni del, morda najvažnejši del boja za popolno zmago teh zakonov.

Iskanje novih oblik solidarnosti

Marx je v „inavguralni adresi“ očrtal evropskim delavcem, da so znali biti solidarni v porazu, ne pa tudi v akciji. Prva internacionala se je v bistvu porajala kot proizvod spoznanja, da je potrebno doseči aktivno solidarnost sil nove socialistične ureditve. Od takrat so se te sile povečale do tolikšnega obsega in vpliva, kakor ga je Marx videl samo v viziji o daljnji prihodnosti. Toda z naraščanjem socialističnih sil so se tudi problemi njihovega sodelovanja, solidarnosti, proletarskega internacionalizma začeli kazati v novem obsegu in v novih, vse bolj zapletenih oblikah. Z rojstvom prve in nato še drugih socialističnih držav se je porodila tudi potreba po podpori naprednih sil tem državam in obratno, potreba njihove podpore vsem naprednim silam in težnjam ob sočasnem iskanju takih oblik izražanja solidarnosti, ki bodo najbolj ustrezale novim razmeram in temeljile na spoštovanju neodvisnosti vsake države in gibanja ter aktivnem sodelovanju.

(Po „Komunistu“)

„Mladotine nej!“ so tarnali v Benečiji

Borba za manjšinske pravice bi bila lažja, če bi bili mladi delavci nosilci teženj tamkajšnjega prebivalstva, a ne zgledani od silikoze in jetike, ki si jo nabirajo v belgijskih rudnikih

Motiv iz Slovenske Benečije. Take vasi, žal, pogosto srečujemo v tem delu naše dežele

tovali smo jim in odkrivali nekatere stvari, ki so jih marsikdaj presenetile a so jih z zanimanjem sprejeli. Iz vseh teh pogovorov je vstala pred nami jasna slika tistega dela Slovenske Benečije, ki leži v dolini ob Nadiži.

Tod, v ozkih dolinah, na strmih pobočjih Matajurja živi trdoživ narod, ki se že sto let upira raznarodovanju, a ga je družbeni problem premagal. V svetu, ki gospodarsko in tehnično napreduje, v svetu italijanskega gospodarskega čudeža ni in ni bilo mesta za Slovensko Benečijo, za njeno gospodarstvo. Vasi so revne in hiše so

povečini stare in mnogokrat je opaziti zapuščene domove, ki se jim je streha udrila in ki se same podirajo.

„Odkar ste odšli od nas, je prazna vas“, je zapisal Kosovel. Ne vem, na kaj je mislil pesnik, ko je pisal ta verz, toka nič ne more bolje opisati bedo vasi tega predela sveta na katerem še žive strnjeno Slovenci.

V vaseh so ostali starci, otroci in žene, ki niso zmožne dela v tovarnah. „Mladotine nej!“ so nam povsod tarnali. In kje je? V belgijskih in nemških rudnikih, na francoskih gradbiščih — v izseljenstvu.

A medtem mro domovi, družine ne obstajajo več in skoraj na smeh mi je šlo, ko sem v lokalih videl revijo „Famiglia Cristiana“. O kateri družini je govora? Prav gotovo ne o družini teh ljudi, to je jasno. Oče dela v belgijskem

Stojan S.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Priprave na volitve v Trbižu

Komunisti bodo tokrat prvič prišli v občinski svet - Na kandidatni listi KPI so tudi Slovenci

TRBIŽ, oktobra '64 — V občini Trbiž bodo letos prvič volili po proporcionalnem sistemu. Na vseh prejšnjih volitvah je za to občino veljal večinski volivni sistem in demokristjani so imeli v občinski upravi absoluten monopol, saj so v takimenovani opoziciji bili njihovi najbližnji sopotniki. Zato je razumljivo, da se prebivalci te občine živo zanimajo za bližnje volitve. Posebno veliko zanimanje zanje vlada med komunisti, saj bodo tokrat prvič poslali svoje zastopnike v občinski svet.

Trbiška občina je bogata. Turizem ji prinaša lepe dohodke. Dobri del bogastva predstavljajo gozdovi. Tudi industrija prinaša

svoj delež. Nedvomno pa predstavlja največje bogastvo te občine rudnik v Rajblju, o katerem se je že veliko govorilo in pisalo. Toda, ako primerjamo vse to bogastvo z dejanskim stanjem občine, lahko ugotovimo, da zaradi nerealne in nesmotrne politike, ki jo je vsa povojna leta izvajala vladajoča politična skupina, občinska skupnost ni imela in nima pravih koristi. Zato nič čudnega, ako je toliko kritik in pritožb s strani občanov.

Komunisti se v zadnjem času zelo poživili svojo dejavnost in si

Pogled na Trbiž. V ozadju gora Mangart

utirajo pot v vedno širše plasti prebivalstva. Čeprav so organizacijsko še šibki, so prvi pripravili vse potrebno za predložitev kandidatne liste in zbrali podpise, ki so potrebni za predložitev te liste. Od blizu sem spremljal te priprave in priznati moram, da sem bil v resnici navdušen nad njihovimi iznajdljivostmi, nad njihovo požrtvovalnostjo in tudi nad njihovim navdušenjem. Vabilo, ki ga je občinski komite naslovil članom in simpatizerjem partije, je naletelo na izredno velik odziv. Že dejstvo, da so podpise za predložitev liste nabrali v pičlih dveh urah, to mo- jo trditev krepko potrjuje. Tudi razprave o kandidatni listi in o volilnem programu so to nesporno potrdile. Poglavitna skrb vseh, ki so pri teh razpravah sodelovali je bila ta, kako bi sestavili čim boljše in reprezentativno listo, ki naj bo odraz najširših slo- jev Italijanov in Slovencev.

M. KAPELJ

Spletke mladih goriških fašistov obsojene na propast

Goriška fašistična mladinska organizacija „Giovane Italia“ je po dolgem molku ponovno spregovorila v nekem letaku naslovljenem študentom srednjih šol.

Povod za to je našla v imenovanju prof. Mihaela Rožiča za ravnatelja italijanskega liceja „Dante Alighieri“. Kot vedno je tudi sedaj uporabila napadalne in žaljive izraze, ki nas spominjajo na pretekla preganjanja in diskriminacije.

Toda sedaj se ji ni posrečilo prepričati dijake srednjih šol, da bi stavkali, ker mladinske organizacije KPI, PSI in PSIUP so se pravočasno zoprtavile tem nesmiselnim in provokacijskim dejanjem misovcev. Tudi dijaki klasičnega liceja so javno obsodili početje misovcev.

Izvedeli smo, da tudi demokršćanska mladina namerava javno nastopiti proti fašistični iniciativi. Toda sprašujemo se zakaj se ni hotela podpisati na letak, ki so ga skupno sestavile zgoraj navedene napredne mladinske organizacije? Verjetno je, da si ni hotela „umazati“ rok s tem, da bi podprla to

demokratično dejanje levičarskih političnih mladinskih sil. Zato pa gleda raje na formalnosti. Nadelje nas zanima molk SDZ. Ne razumemo zakaj od. Sfiligoj ni spregovoril. In vendar se mu je ponudila prilika in s tem tudi dolžnost izraziti svoje lastno mnenje.

To dejstvo nas ponovno opozarja, da duh demokracije si ni še utrl poti, ker niti ko gre za obrambo ustave se ne da doseči enotnosti. Dejansko med nami obstajajo še vedno ljudje, ki nočejo razumeti, da se je italijanska republika porodila na razvalinah fašizma in sloni na demokratični ustavi, ki priznava enake pravice vsem državljanom, ne glede na njihova politična prepričanja ali narodnostno pripadnost. V največjem številu primerov čre za ljudi, ki nočejo, da bi Italijani in Slovenci sodelovali v duhu prijateljstva in enotnosti. Če bi se med dvema narodoma, ki sobivata v tej deželi, uresničila miroljubna koeksistenca in plodno sodelovanje, bi ne imeli nikakršnega razloga za svoj lastni obstoj kot misovci.

Valentin Knez

Ob 20. obletnici požiga Ahtna, Fojde in Nem

Prejšnjo nedeljo so v Fojdi, Ahtnu in Nemah slovesno proslavili 20-letnico junaških bojev italijanskih in slovenskih partizanov ter spomin tistih, ki so padli v teh bojih in številnih domačinov, ki so jih septembra 1944 nacisti postrelili, odnosno žive zažgali. Proslave je organiziral enoten odbor, v katerem so bile zastopane vse protifašistične sile, ki so sodelovale v italijanskem odporiškem gibanju. Na proslavi je govoril tudi senator tovariš Secchia, prisotni pa so bili tudi številni drugi ugledni tovariši.

Leta 1944 so nacisti poslali v Slovensko Benečijo in v bližnje furlanske vasi edinice vlasovske divizije. Kozaškim kolaboracionistom so obljubili, da si bodo na tem ozemlju lahko ustanovili svojo novo domovino. Te načrte so jim prekrizali partizani. Po srditih bojih so vlasovce prepodili in na ozemlju je nastala pravcata osvobodjena republika. To, seveda, nacistom ni bilo po godu. Ti so 25. avgusta poslali na osvobodjeno ozemlje zloglasno kazensko ekspedicijo. Esesovci so pridrveli v vas Torlan, domačine, po večini žene in otroke, spodili v neki hlev in ga nato, istočasno kot ostale hiše, zažgali ter se opravljenem zločinu umaknili. Očitno je, da so hoteli s tem groznim podvigom prestrašiti uporno ljudstvo in demoralizirati partizane. Po odhodu esesovcev so se v opustošeno vas ponovno vrnili vlasovci, toda partizani so jih od tam ponovno prepodili. 27. avgusta zjutraj so nacisti poslali na uporno ozemlje dve svoji diviziji, okoli 30.000 vojakov, med katerimi je bilo tudi mnogo italijanskih fašistov. Spričo velike premoči so se morali partizani umakniti. Toda do umika je prišlo šele po srditih bojih. Istega dne, zvečer, so nacisti vdrli v Fojdo, Ahten in v Neme. Vse tri vasi so naslednji dan požgali. V Foidi je zgorelo 84 stanovanjskih hiš in okoli 40 gospodarskih poslopij, številne hiše pa so bile poškodovane. V Ahtnu je zgorelo 154 stanovanjskih hiš in 118 gospodarskih poslopij. V Nemah je bilo požganih 452 stanovanjskih hiš in 318 gospodarskih poslopij. Prebivalce vseh treh vasi so nacisti odvedli v Tarčent, odkoder so mnoge izmed njih odpeljali v Nemčijo. Premarsikateri se ni nikoli več vrnil domov.

Prve dni oktobra 1944 so se na pogorišča vrnili vlasovci, upajoč, da bodo tedaj lažje ustanavljali svojo »novo domovino«. Za tiste domačine, ki so se rešili smrti ali izgnanstva se je tedaj začelo novo trpljenje, ki se je nadaljevalo vse do konca vojne in do dokončnega izгона vseh okupatorjev z dežele.

Tečaj ruskega jezika

Združenje Italija-ZSSR, pokrajinska sekcija v Trstu, sporoča, da

je v teku vpisovanje za tečaj ruskega jezika. Vpisovanje se bo zaključilo 15. oktobra tl. Vsa potrebna pojasnila daje tajništvo Združenja - Trst, Ul. S. Nicolò, 11/II. nadstropje, telef. 29-403.

Prejšnjo nedeljo je bil v Boljuncu praznik grozdja. Praznik sta priredila dolinska občinska uprava in pokrajinska ustanova za turizem in letoviščarstvo. Na prireditvi sta nastopila pevska zbor »Lipa« iz Bazovice, in »Seghizzi« iz Gorice in folklorna skupina iz Caprive. Spored je vodil Mirko Kapelj. (Na gornji sliki: zbor »Seghizzi«)

[illegible]

Slovenci in gledališče v Trstu

Ce bi poslušali stare ljudi, bi imeli še bolj radi našo zemljo, tu, kjer se križata dva naroda, ki govorita drugačen jezik. Toda človeka je treba spoštovati, pa naj misli tako ali drugače: samo da je pošten. Stari ljudje vedo povedati hude reči, ki so se dogajale v preteklosti; vendar je potrebno, da se danes spomnimo na vse, kajti zelo žalostno bi bilo, če bi pozabili na one, ki so utrpli največje krivice in največje grozote samo zato, ker so bili svoji zemlji in svojemu ljudstvu zvesti. Na Krasu je zmeraj vladala revščina, in mesto je vabilo k sebi ljudi namenom, da jih požre. Delavcev in kmetov revščina ni poznala od diha. Upor, ki so ga izzvali fašisti in nacisti, ni pomenil samo upor zoper lakoto in revščino, temveč tudi upor proti starim krivicam od delavskega in kmečkega razreda, ki je bil povrh še slovenski. Koliko let je minilo od požiganja slovenskih domov, od preganjanja, od partizanskih borb? Ne mnogo, in vendar se nam danes zdi tisto tako daleč! Preteklost vselej pusti svojo sled in tudi naša jo je. Zato je torej danes življenje tako tudi zaradi preteklosti.

Na tem ozemlju živimo skupaj Slovenci in Italijani že od nekdaj. Razredi, politika, narodnost so sestavni deli širšega pojmovanja kulture, ki je za nas najvažnejši faktor družbe. V trenutku ko postanejo razredi grobi instrumenti, politika politikanstvo, narodnost šovinizem, ni več govora o kulturi, pač pa o smrtonosni domišliavosti. Na nivoju človeškega dostojanstva morajo biti družbeni odnosi plodni. Kultura ne diferencira.

ra ljudi, pač pa jih druži po njihovi vrednosti.

Slovenska manjšina je sestavni del prebivalstva na tem našem obmejnem ozemlju. V glavnem je huda zgodovinska preteklost manjšino raztrgala; najbolj boleče dejstvo pa je to, da je zaradi tega prav kultura utrpela največ škode. Mi smo lahko sestavni del tukajšnje družbene konformacije samo če smo živi; če Slovencev nikjer ni in če se ne izkažemo s tem, da gojimo našo tradicijo, da spoštujemo naše ljudi, da jim pomagamo in jim vlivamo vere in ponosa, ne bomo nikoli predrlí obroča malodušnosti in manjvrednosti, ki nas stiska že od časov,

ko je biti Slovenec pomenilo biti revež in omalovaževan. Danes so stvari nekoliko drugačne, kajti naši ljudje so se aktivno vključili skoraj povsod v javnem življenju, šovinistična mržnja izplahneva v širokih italijanskih krogih na račun razumevanja, spoštovanja in kulturne zrelosti; v slovenskih šolah in na univerzah se naši dijaki in študentje odlično uveljavljajo; novi slovenski rod rase zdrav in ponosen, tako da bo Trst v resnici to kar mu je prisodila zgodovina: vrata križišču med slovanskim in italiskim svetom.

Preteklo soboto je vodstvo ita-
FILIBERT BENEDETIČ
(Nadaljevanje na 4. strani)

[illegible]

Zadnji val kolere v naših krajih

VII.

Leto 1866. Kolera se je vnovič pojavila na Kranjskem in tudi v Trstu. Zlasti v Trstu se je posebno močno razpasla. Tudi tokrat so bolezen v vse te kraje prinesli vojaki, ki so se vračali iz Italije. Izpopolnitev zdravniške službe, predvsem pa razkuževanje sta tedaj preprečila širjenje bolezni tudi v druge kraje.

Po letu 1866 je bilo dvajset let relativnega miru. Šele proti koncu leta 1885 se je kolera nenadno pojavila v Trstu in tudi tokrat so jo v te kraje zanesli vojaki, ki so prihajali iz Italije.

Do 13. septembra 1886 so v Trstu med 541 obolelimi štelili 344 mrtvih. Po drugih okoliških kra-
jih bolezen ni povzročila velikega
zelo velika. Na Reki so npr.
ljudje zapuščali svoje domove
in bežali na deželo. Ob morju in
na ulicah so v večernih urah
žgali s katranom napolnjene so-
dove, češ da s tem razkužujejo
zrak. V Sentu Petru na Krasu so
avgusta 1886 ustanovili posebno
postajo, na kateri so pregledo-
vali potnike. Sprva so hoteli tam
postaviti pravcati zdravstveni
kordon, toda ta načrt so opu-
stili, ker je ministrstvo postavl-
janje kordonov prepovedalo.

Franc Kobal je v svoji razpravi o koleri na Kranjskem v zvezi z opisom dogodkov iz leta 1886 med drugimi, zapisal tudi to-le:

«Kolik preobrat v kratki dobi
šestdesetih let! Dočim je kolera
ob svojem prvem pohodu v Ev-

ropo veljala za šibo božjo, proti kateri ni pomoči, za okrutnico, katere se je upravičeno še bolj bati nego kuge; dočim je ob svojih prvih pohodih v Evropo zbežala vse; dočim je ob svojih povratkih s porogljivim zasmehom igraje od sebe odbijala ne številne njej namenjene strelice in neovirano stopala, kjer se ji je zljubilo, in mlado in staro, visoko in nizko neusmiljeno mandrala v tla, iz katerih je bila nenedoma izrastla kakor zli duh in pred sabo zbužala trepet, za sabo puščala jok: se nam danes zdi kakor v prisilni jopič povezan nasilnež: vzroji kadar ga prime, rad bi se razmahnil, pa se ne more, ne more, — dokler je jopič dosti trden. Dočim je prej povzročala blazen strah, ker nihče ni vedel, kaj je njeno bistvo in kakšna so njena svojstva, ji danes mirno gledamo v oči, ker vemo, kako ji pridemo do živega. Izginil je strah, ker se je razpršila tista mistična megla, ki je zagrinjala njeno rojstvo in njeno življenje in jo dajala strahotnejšo nego je v resnici bila. Danes kolera ni več tajinstvena šiba božja, ampak enostaven, ob bakterijah povzročen razkrajalen proces v človeškem drobu. Dandanašnjiki je ne gledamo več s tistimi plašnimi očmi, s katerimi otroška fantazija gleda strahove, marveč jo gledamo s treznim očesom znanstvenika, ki v njej vidi zgolj zanimiv pojav, za katerega nič manj ne veljajo nepisani zakoni nego za druge naravne procese.»

KONEC

Simon Gregorčič

1844-1906

15. oktobra bo minilo 120 let od dneva, ko se je v Vrsnem pri Kobaridu rodil Simon Gregorčič, ki v slovenski književnosti še danes spada med najpomembnejše pesnike, saj je z njim v slovenski pesmi zavladala zares lepa in blaglaslasna govorica.

ŽIVLJENJE

Gregorčič je izšel iz kmečke družine. Srednje šole in bogoslovje je dovršil v Gorici. Kot duhovnik je služboval v Kobaridu, Rihemberku v Planini in v Gradišču. Še razmeroma mlad je bil upokojen, nekaj časa je samotarsko kmetoval na malem posestvu, v Gradišču, kasneje pa se je preselil v Gorico, kjer je umrl, zadet od srčne kapi, 24. novembra 1906. Po njegovi želji so ga pokopali na griču Sv. Lovrenca pri Kobaridu.

DELO

Simon Gregorčič je začel sestavljati pesmi že v gimnazijskih letih. Leta 1864 (torej točno pred 100 leti) so bile prve pesmi, pod skupnim naslovom *Iskrice domorodne*, objavljene v *Slovenskem Glasniku* v Celovcu. Med tedaj objavljenimi sta bili tudi pesmi *Dneva nam pripelji žar* in *Eno devo le bom ljubil*. Kasneje so njegove pesmi izhajale v listih *Sloga*, *Slovenski Glasnik*, *Zgodnja Danica* in *Zvon*. Prva pesniška zbirka *Poezije* je izšla leta 1882. To zbirko, ki je izšla v 1800 izvodih in je bila kmalu razprodana, je urednik *Ljubljanskega Zvona* Fran Levce imenoval »zlata knjiga«. Leta 1885 je izšla nova pomnožena izdaja *Poezij*, četrto so proti njej zagnali veliko hrupa nazadnjaški klerikalni kritiki, med katerimi je prednjačil dr. Mahnič. Napadi, ki so bili čedalje bolj številni, so rahločutnega Gregorčiča silno prizadeli in nedvomno povzročili tudi pešanje njegove pesniške moči. Leta 1888 je izšel drugi zvezek *Poezij*, leta 1904 tretji in leta 1908 še četrti zvezek. Njegova dela v celoti so izšla šele po osvoboditvi.

Ko je Gregorčič služboval v Kobaridu se je oprijel tudi prodelnega dela; ustanovil je žitnico in pevski zbor ter mnogo živel med ljudstvom. Ko je njegovo delo zajelo največji razmah in je obetalo lepe sadove, so ga preme-stili na Vipavsko. To mu je močno zagrenilo življenje, kar je izpovedal tudi v nekaterih pesmih, med katerimi so znane zlasti **Nazaj v planinski raj, Oj zbogom ti planinski svet in Veseli pa-stir.**

NJEGOV PESNIŠKI IZRAZ

Za celotno Gregorčičevo pesniško delo je značilno, da ne kaže niti filozofskega niti pesniškega razvoja. Mnogo pesmi mu je narekovalo srce. Njegove pesmi so posvečene narodu, domovini, svojemu stanu in rodu, zlasti pa svoji povezanosti s kmečkim življenjem. Čeprav je bil pretežno lirik, je vendar ustvaril tudi več pripovednih pesmi, v vseh pa je uveljavljal lastno občutje s prizadevanjem, da bi vplival vzgojno. Po svojem mišljenju in čustvovanju je bil preprost, lahko razumljiv in prav zato se je močno priljubil ljudstvu. Zaradi njegove izredne blagolagnosti so ga imenovali **«goriški slavec»**.

Pevski zbor »Lipa« iz Bazovice, ki ga vodil prof. Ubald Vrabec. Pred kratkim je ta zbor nastopil na prazniku lista »l'Unità« na stadionu Prvi maj pri Sv. Ivanu, prejšnjo nedeljo pa je nastopil na prazniku grozdja v Boljuncu

Diskriminacija

Slovenski starši ne morejo dati svojemu otroku slovenskega imena

V goriški porodnišnici je 26. septembra t. l. gospa Josipina Pavlič, žena tovariša Jožeta Jarca iz Doberdoba povila sinčka-novorojenčka. Dogodek sicer ni tako nemavaden. Običajno se čestitkam sorodnikov in prijateljev včasih pridružijo še čestitke uredništva raznih listov in vsi so zadovoljni nad veselim dogodkom.

Tokrat pa ni bilo tako. Veselje in sreča sta bili skaljeni, ko sta roditelja hotela dati otroku ime, ki sta mu ga izbrala in ki jima pač ugaja. Kot zavedna Slovenca sta mu hotela dati pristno slovensko ime Izток in s tem namenom se je tudi novorojenček oče napotil na matični urad v Gorici.

Toda dr. Giulio Senni, načelnik omenjenega urada ni hotel ugoditi pravični želji. Po njegovem mnenju Izток nima odgovarjajočega imena v italijanskem jeziku in zaradi tega je vpis otroka s tem imenom nemogoč. Dr. Senni je svetoval (kar se zdi smešno), naj bi otroku dali ime Boris ali pa Igor, češ, da slednji odgovarja italijanskemu imenu Giorgio. (Tu se ne bomo spuščali v proučevanje imenoslovja, toda če nas spomin ne vara, je Giorgio v slovenščini Jurij. Op. uredn.). Ker se tovariš Jarc ni hotel odpovedati svoji svetilni pravici, je omenjeni funkcionar svojevoljno »imponiral« ime Andrea, kot je razvidno tudi iz prepisa zapisnika, ki ga je izdal go-roški matični urad.

To je še en dokaz — eden med nešteti — da se še vedno samovoljno postopa s Slovenci, da se še vedno kršijo določila člena 3 posebnega statuta dežele Furlanija-Juljska krajina in člena 6 italijanske republiške ustave, za katero je tudi slovenska narodna manjšina s tisoči žrtev dala svoj veliki doprinos.

Vsekakor tako početje goriškega matičnega urada ni v duhu omenjenih členov, ki priznavata enakost pravic vseh državljanov, ne glede na jezikovno pripadnost. Slovenski starši, v tem primeru, niso enakopravni in torej ne uživajo enakih pravic kot državljani italijanskega jezika. In to se dogaja v Gorici kljub temu, da je tamkajšnji župan, ko je pred kratkim v občinskem svetu obravnaval ta problem in odgovarjal na zadevne interpelacije, slovesno obljubil, da bo goriški matični urad gledal prav na to vprašanje bolj širokogrudno. Jasno je, da goriška demokristjanka uprava s takim rav-

nanjem ne prispeva k poglobitvi demokracije v državi in v naši deželi ter da ovira vsakršno reševanje problematike Slovencev v Italiji.

Če hočemo res v bodoče »iskati vedno bolj odprte in lojalne poti, brez predsodkov, s konkretno in razumno politiko za humano sožitje med ljudmi različnih narodnosti in držav«, kot piše zadnja številka demokristjanske revije »Iniziativa Isontina« — kar je hvalvredno — moramo odpraviti krivice, ki se še godijo Slovincem v Italiji. Drugače postanejo te besede mrtva črka na kosu papirja.

Brezplodno je »iskati odprte poti« s sosednimi državami, kot je pravilno poudaril avtor omenjenega sestavka v reviji »Iniziativa Isontina«, če so v tukajšnji državi te poti zelo tesne in prepogostokrat nedostopne za pripadnike slovenske narodne manjšine.

Samo z odpravo krivic do Slovencev so možne odprte poti, kajti slovenska narodna manjšina postane lahko most zblizanja sosednih narodov, na podlagi kulturnih in gospodarskih stikov in izmenjav, odločilen činitelj v skupni želji po miru in sodelovanju ter medsebojnega razumevanja in spoštovanja.

JOŽE JARC

V ponedeljek je prof. Stane Mihelič prevzel službo pedagoškega svetovalca za slovenske šole na Tržaškem. To službeno mesto je bilo ustanovljeno po dogovoru med italijansko-jugoslovansko mešano komisijo. Pred kratkim je tudi svetovalec za italijanske šole v Istri nastopil službo v Kopru. Prof. Mihelič je ob prihodu v Trst med drugim povedal, da bo proučeval programe slovenskih šol, da se bo svetoval glede pouka z ravnateljji, učitelji in profesorji, da bo skrbel za dopolnitev dijaških in učiteljskih knjižnic in se ukvarjal tudi z vprašanji učbenikov za slovenske šole. (Gornja slika je bila posneta med razgovorom na šolskem skrbništvu. Od leve na desno: konzulent za slovenske šole dr. Baša, jugoslovanski generalni konzul v Trstu Janhuba, jugoslovanski predstavnik mešane komisije Kolenc, prof. Mihelič in šolski skrbnik dr. Tavella)

S seje tržaškega pokrajinskega sveta

Na seji pokrajinskega sveta v Trstu, ki je bila v sredo, je naš svetovalec Colli počastil spomin pokojnega tovariša Togliattija, predsednik Delise pa je izrekel sožalje komunistični skupini svetovalcev.

Na tej seji je predsednik Delise, med drugim sporočil, da bo tudi pokrajinska uprava dala svoj prispevek v pomoč prebivalcem Devina, ki so bili prizadeti zaradi nedavnega zračnega vrtinca. Tozadevno zahtevo sta postavila naša svetovalca Gombač in Colli.

Prihodnji teden bo izšla kot priloga Dela posebna ilustrirana brošura o Togliattiju. Poleg njegovega življenjepisa bodo v brošuri objavljeni nekateri njegovi spisi, odlomki iz govorov in zapiski z Jalte.

Sožalje

Pevovodji Ignaciju Oti iz Doline je umrla mati. Njemu in vsem žalujočim svojcem tudi »Delo« izraža najgloblje sožalje.

V SPOMIN

V počastitev spomina Josipa Kozina iz Boljunca, ki je umrl pred enim letom, daruje sin Oton 1000 lir za Delo.

Nadaljevanje

Volitve

gojev za naše prebivalstvo, za nove večine v krajevnih ustanovah, za stvaren preokret v državi in v naši deželi, v pokrajinah in v občinah je nujno potrebna tudi najširša enotnost vseh levičarskih sil, delavcev in ljudskih množic.

KPI je tista sila, ki je najbolj obvezana v iskanju nove enotnosti in novega sporazumevanja z vsemi silami, ki se sklicujejo na socializem in z dvogorom s katoličani. Zato pa bo glas za KPI na bližnjih upravnih volitvah, ki bodo, kot smo uvodoma poudarili velikega političnega pomena, glas za uresničitev pričakovanj in želja najširših slojev prebivalstva. Glas za KPI bo odločilnega pomena za dejansko preusmeritev na levo in za to, da bodo izvoljene skupščine postale nov protagonist v življenju naše dežele.

Slovenska Benečija

rudniku, mati in nedorasel fantič ga čakata do božiča, starejša sestra v Franciji, hčerka pa hodi v Gradež na delo

In vendar ni mogoče reči, da se na tej zemlji ne da živeti, kajti če bi to bilo res, bi bili ti predeli nenaseljeni od pamtike. Torej nekoč se je živelo. In res, v Benečiji so ugodni pogoji za sadjarstvo in vinogradništvo, lahko pa bi se razvil tudi zimski in poletni turizem. Toda zato je potrebno, da se ustvarijo osnovne strukture in da se odgovorni zanjimajo za razvoj teh krajev.

Kako je in kako bi lahko bilo? Pobočja so porasla z vinsko trto, a trta potrebuje nege in je ne more negovati samo stavec. To je vzrok dejstva, da raste povsod samo »smrdljivka«, ki sicer daje vino a s prenizko gradacijo. Tega vina gostilne ne kupujejo. Lahko pa bi se vpeljala tudi druga trta, »amerikanka«, ki daje dobro belo vino z zadovoljivo gradacijo, a ta potrebuje nege in več delavnih rok, in to mladim!

V Benečiji uspeva tudi sadno drevje: hruške, medenice, breskve, jabolka. Toda kmetje to sadje pridelujejo in prodajajo individualno in to rodi medsebojno konkurenco. Cedadski in videmski veletrgovci to sadje plačujejo po 18 - 20 - 30 L za kilogram. Jabolka »Delizia«, ki jih bi kupujemo po 180 lir na trgu, mora domačin prodajati veletrgovcu po 18 lir. Povečini ni to stanje rodilo potrebne odpora, razen v nekaj osamljenih primerih, ko so v Cedadu raje darovali vojakom tovarnik poln hrušk, kot da bi jih prodajali po tako izkoriščevalni ceni.

Krajevne oblasti se za to ne brigajo, razen če se ne zgodi kaj takega, ki bi smrdelo po »kolektivizmu«. Dvajset kmetov se je namreč v Sovodnjem okolišju skušalo združiti, da bi skupno obdelovali in prodajali pridelke. Začela se je gonja in diskriminacija in dobro zainteresirani krogi niso odnehali, dokler ni zadruga propadla.

Kmetje niso še razumeli (in k temu pripomorejo tudi razne kmečke organizacije in drugi vplivni činitelji, ki ustvarjajo po vaseh javno mnenje), da jih edino sodelovanje lahko reši. Kajti združništvo bi lahko pripomoglo k ustvaritvi trdne fronte sadjerejcev, ki bi z večjim uspehom, kljubovala trgovcem na debelo. Z druge strani pa bi to pripomoglo k temu, da bi se marsikateri mladi delavec vrnil iz tujine in dobil primerno zaposlitev v sklopu teh skupnosti.

Poleg vsega bi se morale ukiniti tiste nadstrukture, ki ovirajo razvoj teh krajev: vojaška cona, ki je nepotrebna na taki meji, kakršna je italijansko-jugoslovanska;

omejitve turizma (prepoved slikanja, nošenja daljnogledov itd.); šolska struktura, ki je sama po sebi cesta v izseljenstvo. Znano je, da mladina tam sili v tri smeri (oz. je prisiljena); v šole za strokovno usposobitev, (in kam naj gre industrijsko usposobljen delavec, če ne v tujino?), v raznarodovalno šolo v Speter ali pa v videmsko semenišče, kar pomeni dokončno slovo od domačih krajev, v katerih ne bo mladi duhovnik mogel službovati. Vplivni cerkveni krogi namreč mislijo, da mora pasti slovenske ovčice samo italijanski pastir. Če se kdo upa prositi za slovenskega duhovnika, kakor Trčmunci, izve, da je tega »kriv« monsignor Trinko, ki naj bi bil »pokvaril« beneške Slovence.

Tudi turizem bi uspeval, saj je npr. Matajur ugoden za smučanje in drugi kraji so zelo lepi. A kaj, ko je v vasi Matajur samo »locanda« z 8 sobami.

Govori se mnogo o narodnostnem vprašanju, toda upoštevajoč dejstvo, da so tamkajšnji Slovenci odtrgani od slovenske šole, in da si knjige le sposojajo, ko jih imajo, moramo priznati, da so beneški Slovenci zavedni in trdne korenine (kam bi šli naši tržaški Slovenci v sto letih potujčevanja?). Slovensčina je še vedno splošen pogovorni jezik.

Potrebno je delo za ustanovitev slovenskih šol, prosvetnih ustanov, priznanja pravic beneškim Slovincem — in v zvezi s tem naj preko DELA ponesem prošnjo, ki so mi jo naslovili prebivalci Trčmuna, naj bi za njih otroke organizirali akcijo za knjige; obvezali so se sami, da bodo učili otroke brati slovensko. Res, tako delo je potrebno, a zavedati se moramo, da je v Benečiji manjšinsko vprašanje le funkcija socialnega problema.

Borba za manjšinske pravice bi se mnogo lažje vodila, če bi med temi Slovenci bili delavci in mladi na nosilci teh teženj. A ne zgolj dani od silikoze in jetike, ki si jo nabirajo po belgijskih rudnikih, temveč močni in čvrsti delavci. Za njih povratek in torej za uspešno borbo za manjšinske pravice pa je nujno, da se ustvari trdna gospodarska struktura v Slovenski Benečiji, da se vodi odločna borba za odstranitev vseh omejitev svobodnemu razvoju teh krajev in da se razbije politični monopol demokristjanov, ki je uspešno sredstvo raznarodovanja.

Gledališče

janskega Stalnega gledališča v Trstu javnosti predstavilo svoje programe za sezono 1964-65. Najbolj zanimivo se nam je zdelo to, da je bilo na tisti tiskovni konferenci večkrat omenjeno Slovensko gledališče v Trstu in poudarjena važnost novega slovenskega Kulturnega doma, ki bo odprt 3. decembra letos; istočasno je bila poudarjena resnost Slovenskega gledališča v Trstu, ki odigrava tako važno kulturno nalogo med Slovenci. Brez nobenih nacionalističnih prizvokov so Italijani na tej tiskovni konferenci prikazali resnost njihovih namenov z zelo ambicioznim programom; sam direktor italijanskega Stalnega gledališča v Trstu Sergio D'Osma je vzpodbujal italijansko javnost k podpori njihovega gledališča, da se ne bo zgodilo, da bo po kulturni teži italijansko gledališče drugo za nami. Mi z veseljem sprejemamo njegov poziv na kompetitivni ravni, kajti vemo, kako imajo radi naši ljudje gledališče, ki je velikim težavam navkljub važna kulturna postojanka slovenske manjšine v Italiji. Istočasno pa smo tudi prepričani, da je to nadvse pozitivno za splošno kulturno raven na našem ozemlju.

Zadnja seja sedanjega občinskega sveta v Nabrežini

V sredo je bila zadnja seja sedanjega občinskega sveta v Nabrežini. Na njej je župan tov. Albin Škrk poročal o štiriletnem delovanju demokratske občinske uprave in se zahvalil vsem, ki so z njo sodelovali. (Županovo poročilo bomo objavili prihodnjič). Tovariš Škrk je tudi sporočil, da je dobil, sicer neuradno, zagotovilo, da bo 15. oktobra začel delovati v Sosljanu slovenski otroški vrtec.

Otvoritveni večer ZDS

Preteklo soboto je Zveza demokratskih srednješolcev v Trstu pri-

redila svoj prvi večer v novem šolskem letu 1964/65. Na programu je bil družabni večer ob zvokih ansambla Igorja Dolenca, ki je zabaval s svojimi melodijami okoli 100 srednješolcev. Zbrane študente je nagovoril predsednik ZDS Vladimir Klemše. V kratkih besedah je orisal pomen te organizacije in njeno kulturno in narodno-obrambno poslanstvo.

Večeri ZDS bodo vsako soboto ob 18. uri v ulici Geppa 9. Razen sobotnih večerov, izletov in zimovanja bo ZDS izdajala tudi letos glasilo slovenske mladine na Tržaškem »Mladinsko tribuno«.

s. v.

Nižji tečajni izpit na strokovni šoli v Rojanu

Ravnateljstvo Državne industrijske strokovne šole s slovenskim učnim jezikom v Rojanu sporoča, da so v šolskem letu 1963-64 uspešno opravili nižji tečajni izpit naslednji gojenci:

Iztok Bertok, Vladimir Blažina, Sergij Cibic, Danilo Cunja, Albert Košuta, Bruno Milič, Fabij Ferluga, Karel Kralj, Jordan Mihalič, Aldo Moro, Zdravko Rodella, Danilo Šibela, Marij Svetlič, Marij Trobec, Jurij Umek, Boris Zampieri in gojenke: Nada Bembi, Nadja Bensi, Ljudmila Kalc, Nevenka Grilanc, Nadja Petaros, Gracijela Poles, Aleksandra Prelec, Lilijana Prelec, Marija Racman, Eda Savi in Ana Saina.